

Unia Europejska i jej systemy edukacyjne

Unia Europejska nie jest supermocarstwem, jest natomiast wspólnotą dobrowolnie zrzeszonych państw, którym bliskie są idee demokracji i pokoju, i które pragną wspólnie tworzyć potęgę gospodarczą.

Ojcami UE są Robert Schuman, Jean Monnet i Paul-Henri Spaak. Prawdziwym ojcem Europy był jednak Robert Schuman urodzony w Luksemburgu, obywatel Francji. Schuman był politykiem przekonanym o konieczności budowania solidarności europejskiej opartej na ideach chrześcijańskich, otwartej na różnorodność.

UE wspiera się na 3 filarach, które ustanowił Traktat z Maastricht. Pierwszy filar obejmuje współpracę gospodarczą (tworzą go instytucje: EWG, EWWiS, Euratom). Drugi filar to wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwo, trzeci – wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne.

Sprawami edukacji i młodzieży zajmuje się XII Dyrekcja generalna Komisji Europejskiej. Budżet Unii przeznaczony na realizację wspólnej polityki oświatowej wynosi około 400 milionów euro.

Unia europejska nie tworzy jednolitego systemu edukacji. Jej działania w tym zakresie polegają jedynie na organizowaniu podstaw współpracy oraz wymiany doświadczeń. Wspólnoty nie ingerują w systemy edukacyjne państw członkowskich. Każde państwo samo ustala jak będą kształceni jej obywatele. Polityka edukacyjna Unii Europejskiej jest regulowana Traktatem z Maastricht (w art. 126, 127, 308, 149, 150). Na podstawie tego traktatu przyjęto cele polityki edukacyjnej:

- upowszechnianie wśród młodzieży poczucia integracji europejskiej
- nauczanie języków państw członkowskich
- popieranie wymiany studentów i nauczycieli
- rozwiązanie problemu uznawania dyplomów i okresów studiów.

Cele te realizowane są poprzez wspieranie współpracy w dziedzinie edukacji, ale decydowanie o tym, co i w jaki sposób nauczać pozostawia się państwom członkowskim. W związku z tym każde z państw, członków UE, wypracowało i wcieliło w życie odmienny system edukacyjny wzbogacony o tzw. edukację europejską.

Programy edukacyjne UE wspierają chęć zdobywania wiedzy i podnoszenia poziomu kształcenia. Podstawowym założeniem programów edukacyjnych jest tworzenie poprzez edukację „Europy bez granic”. Programy te umożliwiają międzynarodową współpracę szkołom, dając szansę poznania nowych rozwiązań, które można zastosować w nauczaniu. Działania Wspólnot to przede wszystkim programy takie jak: Socrates (a w jego ramach znajdują się następujące programy: Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva), Leonardo da Vinci, Młodzież oraz Tempus.

Ministrowie edukacji w krajach UE stawiają ambitne wyzwania. Do roku 2010 rozwój oświaty powinien umożliwić:

- osiągnięcie w Europie najwyższego poziomu edukacji, tak aby mogła ona stanowić wzór dla całego świata pod względem jakości i użyteczności społecznej,
- kompatybilność systemów edukacyjnych, umożliwiającą obywatelom swobodny wybór miejsca kształcenia, a następnie pracy,
- uznanie w UE kwalifikacji szkolnych i zawodowych, wiedzy i umiejętności zdobytych w poszczególnych krajach UE,
- możliwość uczenia się przez całe życie – wszystkich Europejczyków, niezależnie od wieku,
- otwarcie Europy – dla obopólnych korzyści- na współpracę z innymi regionami, tak aby stała się miejscem najbardziej atrakcyjnym dla studentów, nauczycieli akademickich i naukowców z całego świata.

14 lutego 2002 przyjęty został program prac, dotyczący realizacji przyszłych celów systemów edukacji. Program wyznacza 3 cele strategiczne:

- poprawa jakości i efektywności systemów edukacji w UE,
- ułatwienie powszechnego dostępu do systemów edukacji,
- otwarcie systemów edukacji na środowisko świat.

Przed prezentacją wybranych państw Unii podsumujmy krótko Co łączy, a co dzieli systemy edukacyjne w krajach UE?

Co łączy?

Europa stawia na edukację. Jest ona jednym z priorytetów Unii Europejskiej, choć nie narzuca ona jednolitego systemu nauczania krajom członkowskim ani kandydującym. Każde z państw kształtuje go dowolnie. Nie znaczy to jednak, że o edukacji na forum Unii w ogóle się nie dyskutuje. Ministrowie edukacji spotykają się ze sobą, by ustalać priorytety polityki oświatowej w ich krajach. Efektem ich współdziałania były reformy systemów edukacji w wielu państwach. Miały one na celu dostosowanie kształcenia do szybko zmieniającej się rzeczywistości. Polegały głównie na:

- Odchodzeniu od systemu encyklopedycznego nauczania, polegającego na „Wkuwaniu”, na rzecz wyrabiania u uczniów umiejętności takich jak: czytanie ze zrozumieniem, praca zespołowa, swoboda porozumiewania się w językach obcych.
- Opanowywaniu umiejętności obsługi komputera.
- Nauce organizowania własnej pracy i sposobów jej oceny.
- Obniżeniu wieku, w którym dzieci rozpoczynają naukę.
- Zwiększeniu liczby roczników młodzieży objętej obowiązkowym szkolnictwem ogólnokształcącym.
- Wprowadzeniu (prawie we wszystkich państwach UE) nauki dwóch języków obcych.

Prawo unijne również zachęca do współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji (np. Traktat z Maastricht - art. 126 i 127 czy dyrektywa Rady Unii Europejskiej nr 96 z 1993 r.).

Dotyczy to zwłaszcza:

- Obecności w systemach edukacji idei współpracy europejskiej i historii jednoczenia kontynentu.
- Upowszechniania języków krajów członkowskich.
- Organizowania wymiany uczniów, studentów i nauczycieli.
- Wzajemnego uznawania dyplomów i okresów studiów.
- Współpracy między instytucjami oświatowymi.
- Rozwoju kształcenia ustawicznego.

Co dzieli?

Nie jest Jednak łatwo porównać ze sobą systemy szkolnictwa w krajach UE. Mimo reform, zmierzających do podobnych celów, różnice są ogromne. Na jednym biegunie znajduje się edukacja w krajach skandynawskich. Na przykład w Danii szkoły zawodowe utrzymują stały kontakt z firmami, które najpierw zatrudniają uczniów na praktyki, potem zaś na stałe. Na przeciwnym biegunie trzeba umieścić Grecję, gdzie od lat trwają niekończące się reformy. Wciąż najważniejsze decyzje zapadają tam w Ministerstwie Oświaty i brakuje zarządzania na szczeblu lokalnym. Klasy są przeładowane, dostęp do Internetu jest niezadowolający, znajomość języków obcych - mizerna (brzmi znajomo?).

Czas na wybrane państwa i ich systemy edukacyjne.

System edukacyjny w Austrii

Obowiązek szkolny w Austrii trwa 9 lat. Dziecko może się też uczyć w domu, ale wtedy po zakończeniu każdego roku szkolnego musi przystąpić do egzaminu zaliczającego dany rok. Uczniowie, którzy po 9 latach edukacji nie kontynuują nauki w szkole, tylko idą do pracy muszą obowiązkowo uczestniczyć w kursach doskonalenia zawodowego, trwających zwykle 3 lata. W ostatnich latach dokończyła się na nich tylko ok. 1 % młodzieży. Obowiązkowa edukacja rozpoczyna się po ukończeniu szóstego roku życia.

- I etap edukacji - szkoła podstawowa lub klasa wstępna - przygotowawcza, zależnie od stopnia dojrzałości szkolnej. Po pozytywnym ukończeniu czwartej klasy uczniowie przechodzą do następnego etapu edukacji, jakim jest szkoła średnia,

- II etap edukacji - czteroletnia niższa szkoła średnia, ogólnokształcąca. Trafia tam ok. 70 proc. uczniów po pozytywnym ukończeniu czterech lat nauki w szkole podstawowej. Podstawą przyjęcia jest świadectwo bez ocen niedostatecznych (5 - niedostateczna, 4-dostateczna, 3-satysfakcjonująca, 2-dobra, 1-bardzo dobra). Uczniowie, którzy na świadectwie ukończenia czwartej klasy mają z języka niemieckiego, obcego i matematyki oceny bardzo dobre (ok. 30 proc. uczniów), kontynuują naukę po szkole podstawowej w ośmioletnich szkołach średnich akademickich.

- Matura i szkoły wyższe.

Egzamin maturalny (Reifeprüfung) jest egzaminem państwowym. Składa się z trzech lub czterech egzaminów pisemnych i trzech lub czterech egzaminów ustnych, w zależności od typu szkoły. Od 1993 r. zaczęto wprowadzać egzaminy międzyprzedmiotowe, łączące elementy wiedzy z kilku przedmiotów. Uczniowie mają prawo decydowania o tym, jaki typ egzaminu zdawać. Wszyscy absolwenci, którzy pozytywnie zdadzą egzamin maturalny, mają prawo podjąć studia. Niektóre uczelnie (artystyczne, sportowe), gdzie wymagane są specyficzne umiejętności związane z profilem szkoły, przeprowadzają dodatkowe egzaminy sprawdzające.

System edukacyjny we Francji

Szkolnictwo francuskie jest silnie scentralizowane. Ministerstwo Edukacji określa szczegółowo programy nauczania (dotyczy to też szkół prywatnych). Szkoły mają dużą dowolność w opracowywaniu programów wychowawczych, które od kilku lat są zobowiązane przygotowywać. Szkolnictwo we Francji obejmuje dzieci i młodzież między 6 a 18 rokiem życia (nauka do 16 roku życia jest obowiązkowa).

- I etap - podstawowy od 6 do 11 lat. W trzeciej klasie szkoły podstawowej uczniowie zdają język francuski i matematykę. W pierwszej klasie kolegium (jedenastolatki) zdają te same przedmioty. W pierwszej klasie liceum (piętnastolatki) piszą test z francuskiego, matematyki, historii-geografii (we Francji to jeden przedmiot) i języka obcego. Testy układane są centralnie i rozsyłane do szkół wraz z modelami odpowiedzi. Sprawdzają je nauczyciele w szkołach.

- II etap - szkoły średnie niższego stopnia (kolegia). Uczęszczają do nich dzieci w wieku od 11 do 14 lat. Po ukończeniu kolegium uczniowie mogą przystąpić do egzaminu końcowego (Brevet National). Zdają egzaminy pisemne z francuskiego, matematyki i historii-geografii oraz edukacji obywatelskiej.

- III etap - szkoły wyższe średnie (licea) od 15 do 18 roku życia.

Licea francuskie są szkołami profilowanymi. Obok trzech profili ogólnych istnieje siedem profili zawodowych. Ponad 80 proc. młodzieży otrzymuje pełne średnie wykształcenie i zdaje maturę, nieliczni kończą edukację jedynie na poziomie podstawowej nauki zawodu. Egzamin maturalny (bakalaureat) zdawany jest z większości przedmiotów i w zasadzie obejmuje zakres przedmiotu wyłącznie z ostatniej klasy. Zależnie od profilu klasy, jaką zdający ukończył,

otrzymany wynik jest mnożony przez współczynnik, dopiero ten wynik jest zapisywany na świadectwie. Tematy są przygotowywane centralnie na zlecenie ministra edukacji. Wszystkie prace maturalne sprawdzane są przez zewnętrznych egzaminatorów. Egzaminy maturalne, obowiązkowe dla przyszłych studentów, odbywają się nie we wszystkich szkołach. Rektor (odpowiednik naszego kuratora) wyznacza szkoły, w których będzie się odbywał egzamin i w takiej szkole odbywa się egzamin dla uczniów z danego regionu. Wyniki egzaminów są przesyłane do szkoły ucznia.

Uniwersytety przyjmują wszystkich chętnych, którzy zdali egzamin maturalny (za wyjątkiem wydziału lekarskiego, gdzie jest konkurs świadectw), inne uczelnie stosują selekcję na podstawie wyników matury lub przeprowadzają egzaminy wstępne.

System edukacyjny w Grecji

Wszyscy Grecy mają zapewnione prawo do bezpłatnej nauki w placówkach szkolnictwa publicznego. Placówki te korzystają z pomocy finansowej państwa. W Grecji obowiązek szkolny trwa 9 lat (uczniowie uczęszczają na zajęcia obowiązkowe od 5 do 15 roku życia). Sześć pierwszych lat odpowiada szkolnictwu podstawowemu, trzy pozostałe szkolnictwu średniemu niższemu.

- I etap - sześcioletnia szkoła podstawowa. Przejście do gimnazjum, po ukończeniu szkoły podstawowej, odbywa się automatycznie, ponieważ oba typy szkół mają ściśle określone rejony, z których przyjmują uczniów.
- II etap - trzyletnie gimnazja. Nauka w gimnazjum obejmuje podobne przedmioty i w podobnym zakresie, jak gimnazja w Polsce. Uczniowie w gimnazjum, aby otrzymać promocję do następnej klasy, muszą osiągnąć określoną liczbę punktów z każdego z przedmiotów. Jeżeli poziom zaliczeń z niektórych przedmiotów był bliski zadowalającej, a z innych osiągnął wymagany wynik, uczeń ma prawo we wrześniu przystąpić do dodatkowego egzaminu pisemnego, dzięki któremu może osiągnąć promocję do następnej klasy. Uczniowie, którzy kończą ostatnią klasę bez pozytywnych ocen, mogą po spełnieniu szeregu warunków (m.in. frekwencja) przystąpić do poprawkowego egzaminu w czerwcu.
- III etap - trzyletnie licea. Nauka w liceach nie jest objęta obowiązkiem szkolnym. W każdej klasie część przedmiotów jest obowiązkowa dla wszystkich uczniów. Są to: religia, język obcy, wychowanie fizyczne, literatura grecka, greka, historia, matematyka i statystyka, fizyka, chemia i biologia, historia nauki i technologii, wychowanie obywatelskie. Licea są profilowane: klasyczne, przyrodnicze i technologiczne. W każdym z nich można wybierać między różnymi przedmiotami. Przedmioty do dodatkowego wyboru są też zróżnicowane wg profili, choć niektóre powtarzają się między profilami, np. drugi język obcy, współczesna literatura europejska, zagadnienia z historii, wykorzystanie komputerów. Druga i trzecia klasa liceum kończą się egzaminami państwowymi z przedmiotów profilowanych. Aby przystąpić do egzaminu, uczeń na koniec roku musi otrzymać minimum 9,5 pkt. z każdego przedmiotu obowiązkowego i z przedmiotów, z których zdaje egzaminy. Zadania egzaminacyjne przygotowywane są na szczeblu państwowym. Prace pisemne sprawdzane są poza szkołą, przez zewnętrznych egzaminatorów. Co ciekawe, każda praca sprawdzana jest przez dwie osoby. Jeżeli różnica między ich ocenami wynosi do 15 punktów na skali 100-punktowej, to ocena końcowa jest wyprowadzoną średnią tych dwóch wyników. Jeżeli różnica przekroczy 15 punktów, pracę sprawdza trzeci egzaminator i jego ocena jest ostateczna. Wyniki na świadectwie są także bardzo istotne ze względu na to, że uczelnie państwowe prowadzą rekrutację na ich podstawie, a często liczba chętnych przekracza liczbę zaplanowanych miejsc, które są ściśle limitowane przez państwo.

System edukacyjny w Hiszpanii

Obowiązek szkolny w Hiszpanii obejmuje dzieci od 6 do 16 roku życia.

- I etap - szkolnictwo podstawowe (Educación Primaria). Szkoła trwa sześć lat i dzieli się na trzy dwuletnie cykle. Nauka zorganizowana jest w pięciu obowiązkowych zakresach: język

hiszpański i lokalny, środowisko naturalne, społeczne i kulturowe; matematyka; edukacja artystyczna; edukacja fizyczna i język obcy (obowiązkowy od drugiego cyklu, ale większość szkół wprowadza go już w pierwszym). We wszystkich cyklach obowiązkowe są lekcje religii, ale uczniowie mogą również uczestniczyć w zajęciach zastępczych. Dostają promocję na następny poziom co dwa lata. Oceny są opisowe. Uczeń z niedostatecznymi osiągnięciami może zostać na trzeci rok w danym cyklu.

- II etap - szkolnictwo średnie obowiązkowe (Educación Secundaria Obligatoria). Do szkół średnich uczęszczają dzieci w wieku 12-16 lat. Nauka trwa cztery lata i składa się z dwóch dwuletnich cykli nauczania. W cyklu drugim uczniowie poza zajęciami obowiązkowymi mogą wybrać minimum dwa przedmioty zaproponowane przez szkołę. Obowiązuje pięciostopniowa skala ocen. Na koniec szkoły każdy uczeń otrzymuje rodzaj przewodnika na dalszą naukę i wybór zawodu. Przygotowuje go wychowawca z psychologiem z poradni i innymi nauczycielami. Radzą uczniowi, jak wykorzystać swoje osiągnięcia i predyspozycje. Dokument jest poufny, a wskazania nauczycieli nie obowiązują ucznia.

- III etap - (nieobowiązkowy) obejmuje szkoły średnie maturalne (Bachillerato) lub naukę w szkołach zawodowych: dwu- lub trzyletnich.

System edukacyjny w Portugalii

Szkolnictwo obowiązkowe trwa dziewięć lat i obejmuje dzieci w wieku od 6 do 15 lat. Szkolnictwo podstawowe dzieli się na trzy etapy:

- I etap - trwa cztery lata. Jeden nauczyciel naucza wszystkich przedmiotów,
- II etap - dwuletni, opiera się na nauczaniu przedmiotowym,
- III etap - trzyletni. Oprócz przedmiotów obowiązkowych obejmuje możliwość wyboru przedmiotów dodatkowych.

Postęp w pracy szkół i prawidłowość realizacji narodowych programów nauczania są sprawdzane przez wyspecjalizowaną agendę Ministerstwa Edukacji na każdym etapie kształcenia w szkole podstawowej podczas całego roku szkolnego. Wyniki służą porównywaniu poziomów nauczania w poszczególnych szkołach.

W wieku 15 lat uczniowie, którzy uzyskali dyplom ukończenia szkoły podstawowej (dzieci ze szkół państwowych dostają go automatycznie, pozostałe zdają egzamin państwowy), przechodzą do trzyletniej szkoły średniej. Istnieją dwa typy szkolnictwa średniego: ogólnokształcące, przygotowujące do wyższych studiów i techniczne. W praktyce oba typy szkół dają świadectwo uprawniające do edukacji na wyższym szczeblu. Po szkole podstawowej możliwy jest też wybór szkoły zawodowej trwającej najczęściej trzy lata. W szkołach typu ogólnokształcącego uczniowie mogą wybrać jeden z czterech profili: nauki ścisłe i przyrodnicze, sztuka, ekonomia i nauki społeczne oraz profil humanistyczny. Od roku 1999/2000 uczniowie kończący szkołę średnią zdają państwowe egzaminy zewnętrzne organizowane przez Narodowe Biuro ds. Oceniania.

Liczba miejsc na studiach wyższych jest każdego roku określana przez Ministerstwo Edukacji. Selekcji kandydatów dokonuje się na podstawie wyników egzaminów kończących szkołę średnią oraz specjalnych testów przygotowanych dla niektórych specyficznych kierunków studiów.

System edukacyjny w Wielkiej Brytanii

W Wielkiej Brytanii nie ma jednolitego systemu edukacji. W całym Zjednoczonym Królestwie dzieci mają obowiązek kształcić się od piątego do szesnastego roku życia. Każda z części Zjednoczonego Królestwa posiada autonomię, co do organizacji systemu edukacyjnego. Różnice w organizacji tych systemów między Anglią, Walią i Irlandią Północną są niewielkie, występują one w przypadku Szkocji. Wszędzie jednak dzieci

rozpoczynają naukę bardzo wcześnie - w wieku 5 lat.

- I etap szkolny (5-8 lat) - ten etap kształcenia odbiega od tradycyjnego modelu, przyjętego w polskich szkołach. Czas spędzony w szkole dzielony jest pomiędzy naukę i zabawę.
- II etap (8-11 lat) - jest w większym stopniu ujęty w tradycyjne ramy szkolne. Przywiązuje się szczególną wagę do utrzymania zgodności tempa pracy z możliwościami percepcyjnymi każdego dziecka.
- III etap (11-16 lat) - niższa szkoła średnia, odpowiednik gimnazjum.

Po zakończeniu poszczególnych etapów edukacji dzieci są poddawane ogólnopństwowemu testowi sprawdzającemu poziom kształcenia. Siedmiolatki zdają egzamin z języka angielskiego i matematyki. Jedenastolatki z tych samych przedmiotów i dodatkowo z nauk przyrodniczych. Test jest sprawdzany przez zewnętrznych egzaminatorów.

Wszystkie szkoły mają obowiązek realizować podstawy programowe ustalone przez centralny urząd do spraw programów szkolnych (QCA). Weryfikują to testy przeprowadzane dla czternastolatków, obejmujące język angielski, matematykę i przedmioty przyrodnicze. Test sprawdzany jest zewnętrznie i musi być zaliczony pozytywnie. Na osiem możliwych punktów należy zdobyć minimum trzy, aby przejść do następnej klasy.

Po zakończeniu szkolnictwa obowiązkowego, szesnastolatkowie przystępują do egzaminu (GCSE - General Certificate of Secondary Education). Muszą go zdawać wszyscy, którzy chcą w przyszłości studiować. Sami decydują z ilu przedmiotów chcą zdawać. Wybierać mogą m.in. spośród: angielskiego, języka obcego, matematyki, historii, geografii, nauk przyrodniczych, sztuki, informatyki, muzyki i wychowania fizycznego. Otrzymać można oceny od G do A (najwyższa).

Po zakończeniu edukacji obowiązkowej większość młodzieży uczy się w szkołach o niepełnym czasie pracy, przygotowujących do życia zawodowego lub do egzaminu pozwalającego kontynuować naukę. Część uczy się w szkołach porównywalnych do naszych liceów. Programy ich jednak różnią się znacznie od naszych. W poprzednich latach nadmierna specjalizacja sprawiła, że uczniowie przez dwa lata uczyli się wyłącznie dwóch lub trzech przedmiotów, które wybrali na egzamin końcowy.

Od roku szkolnego 2000/2001 zreformowano zasady nauki na ostatnim poziomie i uczniowie są zobowiązani w pierwszym roku nauki wybrać minimum 5 przedmiotów. Po następnym roku muszą zdawać minimum dwa z nich na poziomie wyższym - A-level). Jeżeli wybiorą więcej przedmiotów (maksymalna ich liczba nie jest ograniczona) mogą je zdawać na jednym z dwóch poziomów: wspomnianym A-level (pełna nazwa - General Certificate of Education Advanced), lub GCE AS (Advanced Subsidiary), który zawiera połowę wymagań poziomu GCE A-level. Maksymalna liczba zdawanych przedmiotów nie jest narzucona. Egzaminy odbywają się w maju i czerwcu, a wyniki uczniowie otrzymują we wrześniu.

Także we wrześniu uczelnie ogłaszają, jakie oceny będą wymagane przy rekrutacji w następnym roku. Wydziały o szczególnej atrakcyjności przyjmują kandydatów, którzy zdawali minimum trzy przedmioty i otrzymali z każdego z nich ocenę A. Mniej atrakcyjne mogą przyjąć nawet absolwentów legitymujących się dwoma egzaminami z wynikiem C (niższe wyniki są traktowane jako negatywne).

System edukacyjny we Włoszech

Obowiązek szkolny we Włoszech obejmuje dzieci pomiędzy 6 a 15 rokiem życia.

- I etap edukacji - szkoła podstawowa trwająca pięć lat. Na tym poziomie edukacji dzieci uczą się ogólnych umiejętności obejmujących: język włoski, matematykę, podstawy historii i przedmioty przyrodnicze. W trzecim roku nauki uczniowie powinni rozpoczynać naukę języka obcego, jednak z braku funduszy i nauczycieli języków przygotowanych do pracy z

małymi dziećmi, obowiązek ten realizuje tylko ok. 35 proc. szkół. Szkoła podstawowa kończy się egzaminem składającym się z dwóch etapów: pierwszy to napisanie dwóch prac - jednej z języków i ekspresji, drugiej z matematyki i logiki; drugi to egzamin ustny obejmujący wiedzę ze wszystkich przedmiotów nauczanych w szkole.

- II etap edukacji - niższa szkoła średnia trwająca trzy lata. Przejście do niej jest uzależnione od posiadania dyplomu z egzaminu kończącego szkołę podstawową. Na koniec nauki uczniowie zdają pisemny egzamin z języka włoskiego, języka obcego i matematyki oraz ustny ze wszystkich wykładanych przedmiotów. Sprawdzian ten jest egzaminem państwowym organizowanym przez ministerstwo, ale sprawdzanym w szkole.
- III etap edukacji - nauka w wyższej szkole średniej, trwająca pięć lat. Tylko pierwszy rok w tej szkole jest objęty obowiązkiem szkolnym. Wśród wyższych szkół średnich można wyróżnić kilka typów szkół: humanistyczne, ścisłe, artystyczne i techniczne (początkowo realizują program ogólnokształcący, od trzeciego roku rozszerzony o przedmioty profilowane) oraz trzyletnie szkoły zawodowe. W ostatnich latach zrezygnowano z precyzyjnego określania programów zawodowych na rzecz przedmiotów ogólnozawodowych, aby dostosować absolwentów do potrzeb rynku pracy i zapewnić ich mobilność. Nauka w wyższych szkołach średnich zakończona jest egzaminem państwowym, (od 1997 r. nie nazywa się on maturą).

Składa się on z trzech egzaminów pisemnych i jednego ustnego. Pierwszy egzamin pisemny to wypracowanie z języka włoskiego, drugi - test w języku obcym, składający się z pytań z różnych dziedzin wykładanych w szkole (na oba te egzaminy arkusze przygotowywane są na zlecenie ministerstwa). Trzeci pisemny przygotowwany jest przez nauczycieli danej szkoły i obejmuje zakres przedmiotów profilowanych wykładanych w szkole. Po jego zdaniu młodzi Włosi mogą się ubiegać o przyjęcie na studia. Egzamin ustny obejmuje wszystkie przedmioty z ostatniego roku nauki (nie tylko profilowane). W skład komisji egzaminacyjnej wchodzi: przewodniczący przysyłany odgórnie, czterech nauczycieli i czterech egzaminatorów zewnętrznych. Przebieg egzaminów nadzoruje powołany przez ministra edukacji Narodowy Instytut Oceniania w Edukacji.

W szkołach średnich obowiązuje skala ocen od zera do dziesięciu. Oceny pozytywne zaczynają się od szóstki. Za egzamin końcowy można otrzymać w sumie 100 pkt.: po 15 pkt. za każdy z trzech pisemnych, 35 pkt. za ustny oraz 20 pkt. łącznie za wyniki na świadectwach z ostatnich trzech klas.

System rekrutacji na studia wyższe jest bardzo zróżnicowany. Ostatnio proponuje się odejście od egzaminów wstępnych, jednak wciąż większość uczelni przeprowadza testy.

Podsumowując zauważmy że we wszystkich przedstawionych krajach UE występuje podział na 3 etapy nauki, ponadto obowiązek szkolny jest realizowany między 6 a 16 rokiem życia.